

Recviem
vesel
pentru
tata

Radu Paraschivescu (n. 1960, București) trăiește în Balta Albă și se visează la Roma. E mefient față de avioane, reptile și sfaturile medicilor. Croiește articole pentru ziare și reviste, traduce romane, se ocupă cu hermeneutica ofsaidului în emisiuni de analiză fotbalistică și – mai rar decât i-ar plăcea – scrie cărți. Are câțiva prieteni francezi de nădejde (Millefeuilles, Plaisir Sucré, Macaron etc.), fără să-și fi trădat prima iubită: ciocolata de casă. Se îmbată cu vocea lui David Gilmour și chitara lui Mark Knopfler. La Humanitas, domiciliul lui profesional, publică niște cărți de „Râsul lumii“. Se îndrăgostește repede și-i trece greu. Detestă clișeele, laptele și broccoli. A scris despre nesimțiți, Inès de Castro, Maradona și Caravaggio.

Cărți: *Efemeriada* (2000, Libra); *Balul fantomelor* (2000, RAO, reeditare Humanitas, 2009); *Bazar bizar* (2004, Mașina de scris, reeditare Humanitas, 2007); *Fanionul roșu* (2005, Humanitas, Premiul „Ioan Chirilă“ pentru cea mai bună carte de sport a anului); *Ghidul nesimțitului* (Humanitas, 2006); *Fie-ne tranziția ușoară: Mici rostiri cu tâlc* (Humanitas, 2006); *Mi-e rău la cap, mă doare mintea: Noi perle de tranziție* (Humanitas, 2007); *Cu inima smulșă din piept* (Humanitas, 2008); *Răcani, pișani și veterani* (coord., Humanitas, 2008); *Dintre sute de clișee: Așchii dintr-o limbă tare* (Humanitas, 2009); *Fluturele negru* (Humanitas, 2010); *Toamna decanei: Convorbiri cu Antoaneta Ralian* (Humanitas, 2011); *Astăzi este mâinele de care te-ai temut ieri* (Humanitas, 2012); *Mămuța carpatină* (Humanitas, 2013); *Muște pe parbrizul vieții: Nou catalog de perle* (Humanitas, 2014); *Noi vorbim, nu gândim: Nouă colecție de perle românești* (Humanitas, 2015); *România în 7 gesturi* (Humanitas, 2015); *Povești de dragoste la prima vedere* (coautor, alături de Ioana Pârvulescu, Gabriel Liiceanu, Ana Blandiana și Adriana Bittel – Humanitas, 2015); *Cum gândesc politicienii* (Humanitas, 2016); *Aștept să crâpi (de astăzi, în prime time)* (Humanitas, 2016); *Am fost cândva femeie de onoare și alte povestiri* (Humanitas, 2017); *Cartea râsului și a cercetării (Ce se întâmplă cu creierul dacă înveți cuvinte noi în timp ce faci sex)* (Humanitas, 2017); *Două măhuri stau de vorbă: Scene românești* (Humanitas, 2018); *Orice om îi este teamă: Un partid, doi ani și trei premieri* (Humanitas, 2018); *În lume nu-s mai multe Români (planetei noastre asta i-ar lipsi)* (Humanitas, 2019); *Omul care mută norii* (Humanitas, 2019).

RADU
PARASCHIVESCU

Recviem
vesel
pentru
tata

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Lămurire

„De acolo, din ceruri, fi sigur că e mândru de tine.“

„Viața merge înainte.“

„Chiar dacă nu-l mai ai cu tine aici, să știi că te citește mai departe.“

„Sigur vă veghează și-i pare bine pentru reușitele dumneavoastră.“

„Acolo sus, unde îngerii îl iubesc, dânsul se bucură pentru ceea ce faceți.“

Prețuirea și complezența dau împreună enunțurile de mai sus. Și altele din același registru. E discutabil însă în ce măsură pot ele să te consoleze. Sau să-ți dea impresia că golul căscat în tine se va umple.

Lipsa notorietății l-a ferit pe tata de înclieirea în clișee scăpate din hățurile ridicolului. Nefiind fotbalist, n-a plecat să driblize printre îngeri și să-i tragă la poartă Sfântului Petru. Nefiind alergător, nu s-a dus să participe la maratonul heruvimilor. Nefiind interpret de jazz, n-a urcat cu trompeta spre țăriile unde oștile cerești îi așteptau recitalul. În lumea de azi, anonimatul

e uneori o binecuvântare. Iar tata și l-a trăit fără să fie vizitat de ambiții sau orgolii nelalocul lor.

„Recviemul“ pe care-l veți parcurge are câteva elemente care contrazic definiția din dicționar a termenului. Acolo se vorbește despre cultul romano-catolic; or tata a fost ortodox. Dicționarul evocă o compoziție corală cu orchestră; or ceea ce urmează sunt o serie de proze despre viața alături de tatăl meu. În plus, dicționarul menționează sobrietatea misei funebre; or tata a fost un om vesel, chiar și după ce viața i-a ars câteva lovituri de baros. Și-a păstrat umoarea bună și când a ajuns în străfundurile bătrâneții. Unde alții își căinau șubrezenia și implorau să fie luați din lume, el s-a mărghinit să-și anunțe noua formulă de deplasare prin casă: „Pasul și basul“.

Cele nouă texte ale cărții compun, așadar, un recviem metaforic, irigat de bună dispoziție și tandrețe. Recviemul vesel e o contradicție în termeni. Dar atunci de ce am insistat să folosesc această sintagmă? Din două motive.

Primul ține de însuși sensul cărții: povestirile care urmează sunt o formă de pomenire a tatei, la fel cum recviemul e o slujbă de pomenire la catolici. Tata e aici așa cum îl țin minte, fără machiaj, fără contrafaceri și acomodări strategice: pontos și sentimental, cordial și irascibil, debordant și fixist, corect și pătimaș, pisălog și amuzant. Uneori caraghios, alteori exagerat. Dar mereu disponibil și niciodată în pană de cuvinte.

Al doilea motiv se leagă de recviemurile pe care i le-am găsit în rafturile cu discuri de vinil. Pe vremea când muzica pop, rock, electronică și progresivă pe care o aduceam din Banat dădea lupta cu zestrea simfonică a tatei, am descoperit la el în bibliotecă recviemurile lui Verdi și Fauré, ale lui Berlioz și Delius, ale lui Saint-Saëns și Cherubini. Un profan ca mine se gândește automat la Mozart când aude „recviem“. Tata, în schimb, devenise cu timpul un colecționar. Spre bucuria mea, am constatat că printre recviemuri se numărau și cele ale compozitorilor lui preferați: Haydn, Bruckner și Dvořák.

Până la urmă, *Recviem vesel pentru tata* e o reverență postumă. Nu și solemnă. Am râs mereu de încliftarea fudulă, de aparițiile gomoase, de ceea ce tata numea „tuburi digestive în smoching“. (A râs și el, dar – spre deosebire de mine – a știut să fie elegant când situația o impunea.) Îmi place să cred, prin urmare, că registrul optim al cărții e cordialitatea. Și că paginile destins-confesive care urmează vă vor amuza.

Mai trebuie spus că amintirile din carte vin cu precădere din copilăria și din studenția mea. Li se adaugă o felie din perioada când am fost profesor de engleză la Făget. Doar în ultimul text scriu despre tata așa cum a fost în ultimii ani. În fond, e firesc. Până la terminarea facultății am trăit cu ai mei zi de zi, minus vacanțele, pentru ca pe urmă să le devin musafir.

Dintre cele nouă texte pe care le veți citi, unul singur a mai fost publicat. Este vorba de „Istoria face

trotuarul pe străzi“, apărut în 2016 în volumul colectiv *Bucureștiul meu*. Am răspuns atunci invitației grațioase a unei doamne așijderea: arhitectul și profesorul Gabriela Tabacu, în care oricine poate vedea un remarcabil pedagog al stilului. Mai trebuie spus că o treime din primul text, „Eclipsa se va ține la manej“, a apărut cu titlul „Élégant? Et les gants?“ în nr. 748 al revistei *Dilema veche* (28 februarie–6 martie 2019). Decupajul face parte dintr-o confesiune de tip „pe vremea mea“, în care tata își amintește două-trei figuri ale liceului militar din Cernăuți și câțiva camarazi cu care urmează să împartă deliciale frontului.

În „Șed. cu păr.“, tata e distribuit într-un rol pe care nu cred să și-l fi dorit vreodată: cel de participant la ședințele anunțate de dirigintele din gimnaziu și din liceu ale fiului. Însă chiar dacă n-a dat probe pentru rol, l-a jucat fără cusur. Atât de bine, încât una dintre dirigintele mele se obișnuise să-l mai sune din când în când și să-l consulte în diverse chestiuni. Mai mult, văzând în el un ajutor eficient, profesoara mea de engleză din gimnaziu, Sonia Pambuccian, l-a cooptat în „delegația oficială“ care mi-a condus clasa într-o excursie de o zi, cu autocarul, până la Brașov și înapoi. A fost ziua unei descoperiri epocale – *kürtöskalács* –, dar și a stingherelii provocate de faptul că tata fusese singurul părinte implicat. Am văzut aici, cu mintea mea de copil, un act de trădare. Iar privirile câtorva colegi mi-au întărit convingerea.

„Istoria face trotuarul pe străzi“ e tot un *memento* din copilărie, în care tata face, printre altele, figură de ghid personal printr-un oraș care seamănă tot mai puțin cu ce era odată. Sintagma cea mai frecventă din mesajele lui pentru mine este „porcii ăștia“, iar trimiterea e evidentă și fără citirea textului. Peste harta Bucureștiului comunist al anilor 1970 și 1980, tata așază, cu o voluptate care i se deslușește în glas, imaginea orașului de altădată, o capitală cosmopolită și liberă, un oraș care se bucura să respire, să trăiască necenzurat și să-și afișeze tentațiile, fără să știe ce va urma.

În „Titi Șmotru din Uranus“ sunt student și-l duc pe tata cu tramvaiul la un meci de fotbal jucat într-un loc devenit între timp parcare pentru parlamentari. E felul meu de a-i întoarce serviciul peste decenii și de a-i arăta că inițierea de demult dăduse rezultate. E ultimul meci pe care-l văd cu tata pe stadion. Totodată, una dintre ultimele plimbări prin cartierul Uranus înainte să fie luat pe lama buldozerului. Dovezile „Ceașimei“ din anii 1980 asigură astăzi materia primă a unor expoziții și albume care te somează să nu uiți că ai fost contemporanul unei orori nu doar edilitare.

„Zgârie-Geam și Estropică“ este o proză despre două obiceiuri de familie de la mijlocul anilor 1980, când predau engleză în Banat și mă întorc acasă în vacanțe. Primul obicei e jocul de rummy. Al doilea, privirea critică pe care tata o aruncă muzicii pe care nu numai c-o ascult, dar le-o propun (dacă nu cumva le-o impun)

și alor mei. Retorica persiflării e aici doar un camuflaj pentru bucuria de-a fi din nou împreună, după luni de muncă *away from home*. Mama intră în joc cu diplomația și distanța balanței (și a Balanței) al cărei ideal de existență e să nu-și lase niciodată vreunul din talere să se încline.

Când am început să scriu „*The Facts of Life*“, m-am temut că o să cad victimă stânjenelii. N-a fost cazul, poate și mulțumită unei scene din *Rămășițele zilei*, romanul lui Kazuo Ishiguro pe care l-am tradus și care mi-a venit în sprijin la momentul oportun. Povestirea se ocupă de felul în care vorbesc cu tata despre sex și pune conul de lumină pe principalele noastre instrumente de lucru: eschiva, aluzia, scărpinatul în cap, ideea trăsnită și rușinea unuia față de rușinea celuilalt.

„Hei, bunic, cu proteză erai șic“ reia, cu o mărunță schimbare, un vers dintr-un cântec al Phoenicșilor. Lumea crede în continuare că e vorba despre *Hei, tramvai*, deși cei în cauză insistă – fără spor, din câte se vede – că piesa se numește *Vremuri*. Am înlocuit monoculul din cântec cu un obiect care făcea parte din zestrea bunicului din partea mamei. Și m-am folosit de figura lui ca să drumețesc un pic și prin alte ramificații ale familiei, cu precădere prin cea lugojeană.

Discuțiile în contradictoriu dintre tata și mine – căci, da, au fost, iar unele chiar aprinse – sunt subiectul prozei „Cum să-ți placă, domnule... *ăștia?*“ Demonstrativul neacademic care încheie întrebarea conține o

doză de dispreț pentru ceva considerat aprioric inferior. Povestirea vorbește despre obiceiul tatei de a-și explica simpatiile nu prin ceea ce fac, ci prin ceea ce reprezintă. Țin minte că la un moment dat, după ce mă întorsesem din stagiul bănățean în învățământ, i-am reproșat că practică „deschiderea reduționistă“. Mi-a răspuns că preferă construcțiile care au și temelie, și poate că discația s-ar fi încins dacă mama, cu radarul ei infailibil în materie de seismografie familială, nu ne-ar fi distras chiar atunci prin niște saleuri cu chimen.

(Sunt recunoscător serviciului de corectură și întregii edituri Humanitas fiindcă nu mi-a eliminat cuvântul „ăștia“ din titlul povestirii. Aud că prin grădinițe și chiar în primele clase de școală se practică acest nou tip de prigoană. Copiii sunt învățați că se spune „acesta“ și „aceasta“, nicidecum „ăsta“ și „asta“. Dan Spătaru a murit la timp. Altminteri, ar fi aflat de la castratorii limbii că a folosit un limbaj nepotrivit când i-a cântat țărănuței „De data *asta*, măi fată, / Zi bogdaproste c-ai scăpat“. Chiar așa, lui „măi“ când îi facem vânt?)

În „Ultimul catren“, povestirea care încheie volumul, tata nu mai are mult de trăit. E împăcat cu moartea – sau așa susține. În schimb, îl revoltă în continuare farsa (biologică sau divină) care face să ai tot mai multă minte pe măsură ce ai tot mai puțin corp exploatabil. Șubrezenia trupească e contrabalansată de o alertețe a minții pe care n-o au mulți nonagenari. Tata încă are puterea să se indigneze în fața banditismului politic. Să

se uite, cum face de aproape zece ani, la Revelionul de pe TV5. Și să-i recitească pe antici, în ideea că anumite lucruri îți scapă inevitabil în lecturile de junețe.

Mă ajută în vreun fel scrierea acestei cărți?

Prea puțin. După trei-patru pagini, bănuiala devine certitudine: prezența tatei în carte nu-i suplinește absența în carne și oase.

Și atunci, de ce o scriu?

Fiindcă nu pot să n-o fac.

„Prea puțin“ e mai mult decât „deloc“.

Ajutorul, mai cu seamă în vremurile astea, nu se refuză.

Iar *Recviemul vesel* e o carte pentru cititori și un sprijin pentru mine.

R. P.
(aprilie 2020)

Eclipsa se va ține la manej

Multe lucruri sunt stânjenitoare și oribile când le trăiești, însă distractive când le evoci. Memoria reține cât îi place, timpul cerne umilințele, contururile se estompează. Cu cât te îndepărtezi de perioada neplăcută, cu atât o filtrezi prin pastel și jovialitate. Corvezile de atunci par acum jocuri de societate, rigurile alunecă spre divertisment, zbirii devin bufoni. Sufărința însăși e diluată, ca sub acțiunea unui preparat de laborator.

Liceul militar din Cernăuți la care învață tata, într-o Bucovină care încă aparține României, înaintea reocupării de către sovietici în 1944, are toate constrângerile apte să le facă viața iad elevilor. Pe de altă parte, viața aici este un incubator al disciplinei cum rar găsești în civilie. Ea e, în același timp, un izvor de concesi jenante, pe care-l poți compara – măcar până la un punct – cu traiul din internatele englezești, inclusiv cu ritualurile de inițiere care subînțeleg lacrimi, farse abjecte, jigniri, timorare și umilire publică.

Cuprins

Lămurire	5
Eclipsa se va ține la manej	13
Șed. cu păr.	28
Istoria face trotuarul pe străzi.	50
Zgârie-Geam și Estropică.	63
Titi Șmotru din Uranus.	90
<i>The Facts of Life</i>	108
Hei, bunic, cu proteză erai șic	129
Cum să-ți placă, domnule... <i>ăștia?</i>	152
Ultimul catren.	176

La prețul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului literar.